

Gleb Pavlovskij: Putins syn på världen

[Följande intervju gjordes i januari 2012 av Tom Parfitt, som vid den tiden arbetade för *The Guardian* i Moskva. Publicerades första gången i *New Left Review*, juli-augusti 2014, varifrån denna översättning gjorts (finns också på Internet, newleftreview.org). Även den följande inledningen är översatt från *New Left Review*. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Denna intervju är ett anmärkningsvärt dokument – vi vill hävda att det är den enskilt mest avslöjande redogörelsen för Putins maktvision och dess rötter som publicerats hittills. Från slutet av 1999 fram till 2011 var Pavlovskij en mycket viktig rådgivare till Putin i frågan om att hantera den ryska opinionen – jämte Vladislav Surkov en av regimen två ledande ”politiska teknologer”. De tvås profiler var helt olika. Medan Surkov, född 1964, är till hälften tjetjen och en ren produkt av perioden efter kommunismen, och har gått via bank- och affärsvärlden till att bli rådgivare åt Kreml som postmodern ideolog och deltid författare, var Pavlovskij – som fötts mer än ett decennium tidigare, 1951, i Odessa – oliktankande student i slutet av 1960-talet anklagad för ”anarkism och vänsterextremism”. Han arresterades i slutet av 1980-talet för sin inblandning i en underjordisk tidskrift, men efter att ha samarbetat med myndigheterna landsförvisades han till norra delen av landet istället för att fängslas. Under Gorbatjov återvände han till Moskva och var aktiv skribent under den tidens demokratiska oroligheter, innan han anslöt sig till Jeltsin och 1996 hjälpte till att organisera de manipulerade val som höll honom kvar i Kreml. Därefter blev han en av arkitekterna bakom den ”styrda demokratin” under Putin, som han kunde observera på nära håll under nästan ett decennium, innan han på våren 2011 opponerade sig mot att hans beskyddare skulle återvända för en tredje presidentperiod och avskedades. Pavlovskij är intellektuellt vassare och mer historiskt sinnad än Surkov (som också sidsteppades om än mindre drastiskt), och skissar ett slående porträtt av Putins bakgrund, temperament och sätt att se på omvärlden – framförallt hans inställning till kapitalet. Han ger också en livfull och initierad beskrivning av hur den politiska konsensus som Putin hade åtnjutit började falla samman så fort han beslutade sig för att knuffa Medvedev åt sidan och återvända till Kreml – och, enligt Pavlovskijs uppfattning, krävde en omfattande finansialisering* av ett politiskt system som har blivit ett ”mellanting mellan ett försäkringsbolag och ett kasino”. Pavlovskij, som i sina kritikers ögon är känd för sin ”skrävande cynism och skamliga uppträdande”, beskriver sig själv som ”specialist på att bygga och skydda regeringar”. Sedan denna intervju har han öppet kritiserat regimen hantering av krisen i Ukraina och för att den har släppt lös okontrollerade känslor på gatorna av just den sort som den politiska teknologi som han hjälpte till att bygga upp var tänkt att hålla nere. I en artikel nyligen har han valt ut den ryska televisionen som föremål för sina angrepp. Han fruktar att den har blivit en halvt oberoende och möjligen destabiliserande kraft inom regimen, en ”patogen” kraft som piskar upp hysteriska känslor hos folket som kan slå tillbaka och hemsöka regimen.

* * *

Vilka är rötterna till Putins ideologiska världssyn?

Redan i början av 1990-talet hade Putin utvecklat nästan alla de idéer som han hyllar idag. Han hade just börjat arbeta i Sankt Petersburg, men om vi tittar på dokument från den tiden ser vi att han redan hade en hel rad uppfattningar om till exempel tanken att det ryska regeringssystemet skulle vara en enhetlig, centraliserad stat, och han var även överseende med att *tjinovniki* [byråkrater] tog mutor. Det förvånade många personer men det är tveklöst så att han hade en positiv inställning till det. Han delade – och upprepade – till och med Moskvas dåvarande borgmästares, Gavril Popov,

* Finansialisering och finansialiserad är begrepp som tagits från engelskan. Det finns ingen exakt definition, men kan sägas beskriva den finansiella sektorns ökande inflytande i samhället, att allt fler verksamheter drivs av enbart finansiella motiv – öa.

skandalösa tes att byråkrater har rätt till provision på kontrakt.

Vi hade förstås också hans subtila förakt för dåtidens demokrater, som hade fått makten gratis, utan kamp, som om de bara hade hittat den på gatan. Så de flesta idéerna fanns närvarande redan under denna period, inklusive tecken på Putins opportunist – hans känsla att det inte finns något behov att gå mot strömmen, att man i själva verket skulle gå med den. Varför bekämpa en trend och göra slut på sina resurser? Man skulle ta trendens resurser och uppnå det man ville med dem. Putin hade redan från början denna instinkt. Från Vladimir Zjirinovskij, ledaren för det ultranationalistiska Rysslands liberaldemokratiska parti, hade han också tagit tanken att Ryssland skulle delas upp i *generalgubertatorstva* – med en generalguvernör ansvarig för varje region. Jeltsin drömde också om ett sådant arrangemang men var inte förmögen att uppnå det. Det är en mycket populär tanke i Ryssland.

I vilken mening formades dessa tankar av Sovjetunionens sammanbrott?

Putin tillhör ett mycket omfattande men politiskt oklart, icke representerat, osynligt befolknings-skikt, som efter slutet av 1980-talet var på jakt efter revansch för Sovjetunionens fall. Även jag var en av dem. Mina vänner och jag kunde inte acceptera det som hade ägt rum: vi sa att vi inte kan låta det fortsätta att hända. Det fanns hundratals, tusentals, sådana personer inom eliten som inte var kommunister – jag var till exempel aldrig medlem i kommunistpartiet. Det var personer som bara ogillade hur saker och ting hade genomförts 1991. Denna grupp bestod av ytterst olika människor med väldigt olika idéer om frihet. Putin var en av de som passivt väntade till slutet av 1990-talet på ett tillfälle till revansch. Med revansch menar jag att återuppliva den mäktiga stat som vi hade levt i och som vi hade blivit vana vid. Vi ville givetvis inte ha en ny totalitär stat, men vi ville definitivt ha en stat som kunde bli respekterad. Staten på 1990-talet var omöjlig att respektera. Man kunde tänka gott om Jeltsin, tycka synd om honom. Men för mig var det viktigt att se Jeltsin i ett annat ljus: å ena sidan var det nödvändigt att skydda honom från bestraffning, och å den andra var Jeltsin viktig som ett sista hopp för staten, ty det var uppenbart att om guvernörerna kom till makten så skulle de gå med på ännu en Belovezjskij-överenskommelse, och sedan skulle inte Ryssland existera längre.

Putin är en sovjetperson som inte har dragit några lärdomar av Rysslands sammanbrott. Det vill säga, han lärde sig verkligen en läxa men en ytterst pragmatisk sådan. Han såg kapitalismens ankomst till Ryssland på ett sovjetiskt sätt. Vi fick alla lära oss att kapitalismen är demagogernas kungadöme, bakom vilka storkapitalet stod och bakom det en militärapparat som strävade efter att kontrollera hela världen. Det är en väldigt tydlig, enkel bild som jag tror Putin hade i sitt huvud – givetvis inte som officiell ideologi men som en sorts sunt förnuft. Hans tänkande var att vi i Sovjetunionen var idioter. Vi hade försökt bygga ett rättvist samhälle när vi borde ha tjänat pengar. Om vi hade tjänat mer pengar än kapitalisterna i väst så skulle vi helt enkelt ha köpt upp dem, eller så kunde vi ha byggt ett vapen som inte de hade. Och det är allt. Det var ett spel och vi förlorade eftersom vi inte gjorde flera enkla saker: vi skapade inte vår egen kapitalistklass, vi gav inte vår sidas kapitalistiska rovdjur chansen att utvecklas och sluka de kapitalistiska rovdjuren på deras sida.

I hur stor omfattning är dessa tankar fortfarande den bärande pelaren för Putins politiska medvetenhet och för det Ryssland han har skapat?

Jag tror inte att Putins tänkande har förändrats på något avgörande sätt sedan dess. Han betraktar dessa tankar som sunt förnuft. Det är därför han känner sig bekväm och trygg på sin position, han är inte rädd för att argumentera för sin ståndpunkt. Han tänker: titta på alla de här personerna i väst, det här säger de och det här gör de i verkligheten. Det finns ett underbart system med två partier, det ena överlämnar makten till det andra och bakom dem står en och samma sak: kapitalet. Än den ena delen av kapitalet, än den andra. Och med alla dessa pengar har de köpt intelligentsian och organiserat den politik de behöver. Låt oss göra samma sak! Putin är en sovjetperson som har ställt sig uppgiften att få revansch, inte på ett idiotiskt militärt sätt, utan i historisk mening. Han ställde sig

den i sovjetiska ordalag, i geopolitiska ordalag, som en sträv pragmatism som låg nära cynism, men som i slutänden ändå inte var cynisk. Putin är ingen cyniker. Han tror att människan är en syndig varelse, att det är meningslöst att försöka förbättra henne. Han anser att bolsjevikerna som försökte skapa rättvisa, rättänkande människor helt enkelt var idioter och att vi inte borde ha gjort det. Vi slösade massor av pengar och energi på det och försökte på samma gång befria andra länder. Varför det? Vi behöver inte göra det.

Putins modell är en helt annan än den som ledaren för det stympade Ryska federationens kommunistiska parti, Ziuganov, har. Putins tanke är att vi borde vara större och bättre kapitalister än kapitalisterna, och mer enade som stat: det borde vara största möjliga enhet mellan staten och företagsvärlden. Ett tvåpartisystem som i USA? Underbart, vi ska också ha det. Putin arbetade under många år för att det skulle ske. Även om han medger att han inte har lyckats så tror jag att det fortfarande är det han vill, även om han inser att det är en mycket större uppgift än vad han tänkte sig. Men politiken borde finnas i partier. Den nuvarande strukturen är inte ett enpartisystem, det finns ingen parallell till Sovjetunionens kommunistiska parti. Det styrande partiet, Enade Ryssland, är inte staten. Det är bara ett gäng personer som håller tag i Kreml – ett telefonsystem som överför signaler från Kreml till de där nere via de regionala apparaterna. Det har absolut inget oberoende och kan inte agera självständigt, till skillnad från det gamla SUKP. Det kan inte förverkliga politiska direktiv. Det behöver fullständiga instruktioner, ett, två, tre, fyra och fem. Om tre och fyra saknas så stannar det upp och väntar på att bli tillsagt vad det ska göra. Enade Ryssland har inget gemensamt med SUKP. Det har varit användbart som en del av systemet. Det var en av de slutsatser som Putin drog – att man behöver en röst, man behöver legitimitet från folket och inte från det faktum att man övertog Vinterpalatset 1917.

Vill han verkligen ha ett tvåpartisystem med verklig politisk konkurrens om makten?

Putin anser inte att det är verklig konkurrens mellan de politiska partierna i väst. Han ser det som ett spel, som en golfrunda på en privat klubb: den ena spelaren är lite starkare, en annan är lite svagare, men i själva verket är det ingen verklig konkurrens. Han tänker sig det som det var i Tyska förbundsrepubliken efter kriget, under ledning av Konrad Adenauer. Det fanns två partier där det ena hade makten och det andra väntade, kanske under lång tid. Jag tror att socialdemokraterna väntade från 1945 till 1970. Det är ett sorts ett-och-ett-halvt-partisystem. Putin sa alltid att någon gång i framtiden skulle oppositionen få makten, och vi måste vara beredda på det ögonblicket. Med att vara beredda menade han att vi måste vara både här och där, det vill säga kontrollera båda partierna. Det andra partiet har egentligen inte utvecklats ännu i Ryssland. Men Putin var inte emot att kommunisterna blev socialdemokrater. Man antog givetvis att alla partierna skulle kontrolleras av presidenten. Tanken på en presidentmakt som står över alla de andra tre makterna finns i vår konstitution. Presidenten har en speciell sorts makt som inte har med den verkställande makten att göra: den verkställande makten tar slut med premiärministern. Presidenten står över dem alla, som en tsar. För Putin är det en dogm. Han tycker att det finns en känsla av ordning i gamla samhällen – folk försöker inte krossa sina motståndare när de vinner valen – och vi har inte den ordningskänslan. Han tycker också att all sorts makt hittills har varit ofullbordad: han vill bygga en stark, beständig sorts regering.

Så Putin försökte medvetet sprida tanken på en president-som-tsar?

Putin har aldrig gillat tanken på en president från ett parti. Men det har aldrig varit fullständig enighet i hans grupp om denna fråga. De som tänkte sig en partipresident såg det aldrig i den betydelse som detta ord hade i väst, utan istället som ett periodiskt utbyte av en elitgrupp som sitter vid makten under en tid och samlar ihop sina bonusar – ekonomiska, karriärmässiga och ryktesmässiga fördelar – och därefter kliver åt sidan. Nästa grupp tar makten men de strävar inte efter att krossa varandra. Putin sa alltid: vi känner varandra, vi har inte nått det skedet ännu. Vi vet att så fort vi stiger åt sidan så kommer ni att krossa oss. Han sa det uttryckligen, ni kommer att ställa oss mot en

vägg och avrätta oss. Det var en mycket djupt rotad tro som hade sin grund i de hårda sammandrabbningarna 1993 då Jeltsin sköt mot Högsta sovjet och dödade mycket fler människor än vad som tillkännagavs officiellt – och Putin vet det. Det var också en sammandrabbning 1999 när gruppen under ledning av Jevgenij Primakov och Juri Luzjkov sa direkt till Jeltsin, att om han inte överlämnade makten till dem frivilligt kunde han förvänta sig samma öde som Nikolae Ceaușescu.

Alltså en ”styrd demokrati”?

Ja, vi talar om en styrd demokrati, men ni i väst kanske har glömt att detta begrepp var utbrett på 1950-talet i de länder i Europa där det hade funnits fascism. I Tyskland till exempel fanns samma tanke: tyskarna har en benägenhet för totalitarism så de får inte släppas alltför nära politiken. De bör få möjlighet att rösta fritt, men de som kontrollerar den verkliga politiken måste förbli desamma, de får inte vika sig. Det måste skapas ett strikt kontrollsystem. Allting i Ryssland – den höga röstspärren för att komma in i Statsduman, ett-och-ett-halvt-partisystemet – har tagits från de tyska erfarenheterna. Det är bara att det inte har varit helt lyckat i Ryssland, med uppsplittringen mellan ekonomi och politik. Är det cyniskt ur teoretiskt demokratisk synvinkel? Troligen ja, men här ser det inte ut som cynism. Det kanske genomfördes mer framgångsrikt i Europa men ert system är äldre, ni har lärt er hur man ska göra det bättre.

Det är viktigt att notera att det utvecklades en viss ”Putin-konsensus”, inom vilken olika ståndpunkter samexisterade: en konsensus som omfattade både folket och eliten. Det var en pakt mellan den härskande eliten och samhällets viktigaste grupper, som garanterades ett visst mått av social omfördelning. Men i och med att staten är fattig räcker det inte, eller så var det åtminstone i början av Putins tid som president. Kärnan i denna pakt utgörs av de anställda inom den statliga byråkratin som på 1990-talet befann sig i en mycket svag position – givetvis med undantag för ministrarna, men alla är inte ministrar. Pakten innefattade den regionala byråkratin och de militära strukturerna som förödmjukades på 1990-talet, men också delar av den lägre intelligentsian, läkare och lärare, och slutligen omfattade den kvinnor, av vilka allt och alla var beroende, eftersom männen inte visste hur de skulle anpassa sig till det nya systemet. Dödligheten var fruktansvärd hög och kvinnorna blev familjeöverhuvuden. Dessa befolkningsskikt hade förlorat tidigare och grep ivrigt tag i det faktum att de var viktigast i landet.

Å andra sidan måste denna konsensus också innefatta en elit som ville känna sig fri och som krävde största möjliga frihet att röra sig över gränserna. För Jeltsin var inte lättnader av visumrestriktionerna någon prioriterad fråga. För Putin var det viktigt ända från början. Om ni vill hoppa av spelet så var vänliga och res. Det kommer inte att finnas några ideologiska påtryckningar – det behövs inga. Det kommer att bli en stat utan teorier, grundad på sunt förnuft och den vanliga människan, medborgaren. Men ändå får inte massorna ges tillgång till makten – folket är totalitärt och kan inte få förtroendet att härskas. Detta var Putins konsensus som inleddes 2000 då det fanns en verklig önskan om avpolitisering och en återgång till något som låg närmare den sovjetiska modellen och som började falla sönder först för ett år sedan. Den började undergrävas när Putin beslutade att han var den enda garanten, att bara han kunde kontrollera hela situationen. Det var hans misstag. Hans beslut att återvända till presidentskapet 2012 var storhetsvansinne. Hans konsensus hade gjort honom till en karismatisk figur, och han trodde själv på den.

Så du menar att ”Putins konsensus” har fallit samman efter slutet av 2011?

När Putin lämnade makten 2007 hade han beslutat sig för att experimentera med en utvidgning av detta konsensus. Det var hans viktigaste tanke – folket behöver förändringar, det kan inte styras av generaler. Efterträdaren måste vara något annat annars kommer det att bli stagnation. Så det var en modernisering av konsensusen. Sedan blev det uppenbart, åtminstone för mig, att Putin började bromsa denna process. Det ägde rum några stora inrikespolitiska förändringar. På våren 2010 drabbades Putin av en sorts depression som var uppenbar. Han började till och med tala dåligt – han läste från papperslappar. Det fanns en osäkerhet, brist på självförtroende, när han framträdde inför

folk. Han tittade inte in i kameran, vilket inte är likt honom. Han började drabbas av tvivel om sina egna beslut och om folket han arbetade med. Han började förändras. Han bestämde sig för att alla gjorde något som inte var helt rätt, alla tog fel beslut, inklusive Dimitrij Medvedev. Och han hade inget inflytande över det. Så en sorts rädsla grep honom. Det är en fullständig myt att Putin och Medvedev redan för flera år sedan hade kommit överens om att Putin skulle återkomma, även om de kanske har diskuterat det hundratals gånger. Det är politik. Det var alltid en öppen fråga. Medvedev och Putin har olika sätt att säga saker. De är gamla vänner, de skämtar med varandra. En hel del är beroende av antydningar.

Efter överlämnandet av makten 2008 fanns det en nervositet i Kreml om hur folk skulle reagera på Medvedev, eller för att han kanske inte skulle klara av någonting. Det var ett mycket spänt ögonblick. Så de diskuterade troligen vad som skulle hända om saker och ting inte gick rätt. Putins siffror hade trots allt betett sig som om de gick på Viagra – de steg mjukt hela tiden. Putins bästa siffror kom för övrigt när han inte längre var president, 2008. Men sannolikt ansåg Putin att man redan hade beslutat i frågan om han möjligen skulle återkomma, medan Medvedev såg det som ett alternativ som han hade makten att undvika. Putin sa troligen att om dina siffror blir bättre än mina, så okej. Men det hade aldrig slutits någon formell överenskommelse. 2010 började känslan svänga – och med tanke på att den styrande eliten hade oroat sig för om Medvedev skulle visa sig acceptabel, så är det paradoxala att det började hända just när den började tro att Putin troligen inte skulle återkomma och började röra sig mot Medvedev. Det var det som verkligen fick Putin på sin vakt. I slutet av sommaren 2010 gjorde vi lite forskning för Kreml, som visade att eliterna, inklusive makt-eliten, lutade åt att stöda Medvedev. Pensionärerna, som ansågs vara Putins främsta anhängarbas, föredrog nu Medvedev. Det var främst män, kvinnorna stannade huvudsakligen hos Putin. Medvedev började känna sig mer självsäker och Putin blev rädd. Det fanns en period 2010 då deras siffror var jämbördiga och det oroade också Putin. Från och med hösten 2010, efter att Medvedev hade krävt att Luzjkov skulle försvinna och hade lyckats få igenom det – Putin gillade det inte eftersom det var en mycket kraftfull gest – började Putin, till en början diskret, visa att allt inte var avgjort ännu.

Varför kunde inte Putin bli kvar som ”nationens ledare” och låta Medvedev vara president?

Vad betyder ”nationens ledare”? Om man, precis som Putin, grundar sin åsikt på tanken att det ryska folket när som helst är redo att kasta sig över myndigheterna och slita dem i stycken, då kan man inte lita till en spöklik konstruktion som ”nationens ledare”. Frågan är var den verkliga makten finns, var finns knapparna och påtryckningsmedlen? Putin hade en känsla av att Medvedev undergrävde hans popularitet och att det var dags för honom att återvända till scenen. Sociologer sa till honom, att så fort han bara antydde att han skulle göra comeback så skulle hans siffror rusa i höjden. Men han kunde inte säga det eftersom det skulle ha brutit deras gemensamma styre. Samtidigt antydde Medvedev nog så ofta att han var beredd att sitta kvar. Så i slutet av 2010 var deras förhållande mycket spänt, och det förvärrades av att de inte talade om det – som det så ofta sker i familjer, problemet är att man inte diskuterar problemet. De talade om allt annat än det. Putin trodde, ”Han talar inte med mig för att han har någon sorts plan”, och Medvedev trodde samma sak om Putin. Dessutom var han president, varför skulle han behöva diskutera sådana saker med premiärministern? Medvedevs uppträdande började få en sorts glöd – exempelvis när han gav Putin hård kritik för Libyen. Det underströk hur svår deras relation hade blivit. Det fanns en ständig rädsla för att Medvedev plötsligt skulle avskeda regeringen och att det skulle skapa en helt ny situation. Dessa farhågor nådde en höjdpunkt på våren 2011.

Det var då jag avgick – i april 2011. Det var på direkt order från Vita huset i Moskva, det vill säga på Putins personliga order. Jag hade uttryckt uppfattningen att våra garantier till den härskande eliten stod inför ett verkligt problem. Moderniseringarna skulle förändra maktens karaktär, det fanns ett behov av att avskaffa rädslan ur systemet, så att folk inom eliten inte skulle vara rädda för att hamna i fängelse om regeringen byttes ut. Det behövdes en pakt. Men problemet var att Medvedev

inte ville diskutera någonting med Putin, medan Putin själv trodde att han var den enda som kunde vara garant, trots att han inte kunde garantera någonting längre. Folk inom hans krets sa hela tiden, se vad som händer, vi kommer att hamna i Lefortovofängelset.

Varför denna rädsla?

Ända sedan Jeltsins angrepp på parlamentet 1993 har det inom etablissemanget i Kreml funnits en absolut övertygelse om att så fort maktcentrum förändras, eller om det blir tryck från massorna, eller om det träder fram en populär ledare, så kommer allihop att utrotas. Det finns en stark känsla av sårbarhet. Så fort någon får chansen – inte nödvändigtvis folket, kanske guvernörerna, kanske någon annan fraktion – så kommer de att krossa etablissemanget fysiskt, eller så måste vi kämpa för att krossa dem istället. I själva verket undvek man risken att landet skulle falla sönder, och i så måtto lyckades Putins revansch. Trots all korruption fanns det inte längre något hot om separatism i norra Kaukasus, och det fanns en samsyn om en enad stat som inte hade funnits på 1990-talet. Ingen av regionerna ville bryta sig loss och bilda en separat stat – denna strävan hade försvunnit. Putin skapade ett legitimt presidentskap. Det blev stabilisering. Folk ville inte längre bygga upp Sovjetunionen på nytt, även om Putin givetvis fortfarande ville skapa en mäktig stat.

På vilka grundvalar gick du mot att han skulle återta presidentposten?

Putins återkomst var ett taktiskt misstag. Vid den tiden sa jag att det inte skulle accepteras av vare sig folket eller eliten. En vecka efter tillkännagivandet av *rokirovka* – ”rockaden”, utbytet av Medvedev mot Putin i september 2011 – sjönk Putins siffror kraftigt och Medvedevs ännu kraftigare, vilket visar vad reaktionen blev: det accepterades inte ens av de som tidigare hade stött Putin. Så Putins konsensus började vittra sönder. Så länge den höll hade folk inga speciella klagomål mot valen. Antingen röstade de inte, eller så röstade de på partiet vid makten. Men efter *rokirovka* blev de snabbt missnöjda – valen till den lagstiftande församlingen i december 2011 framkallade en negativ reaktion. Partiet Enade Ryssland har aldrig spelat någon särskilt stor roll i regionernas ekonomi. Det är en klubb av lokala eliter. Men nu blev det en strykpojke. Det paralyserades och började falla samman. Putin hade förvärrat problemet på våren 2011 genom att bilda Folkfronts-konkitionen och vattna ur Enade Rysslands strukturer. Han visade att han inte behövde någonting för att leda landet, han skulle göra det själv – och uppmuntrade tanken på ett personligt system. Det var ett misstag eftersom systemet hade varit personligt sedan länge. Och det var inte redo att älska Putin. Tvåmannastyret var åtminstone en sorts pluralism. Folk ville inte ha en återgång till stereotypen med en enda ledare, men det trodde Putin. Jag blev överraskad. Normalt är han försiktig och har goda instinkter, men här tog han en stor risk.

I början av 2011 sa jag flera gånger till Vladislav Surkov och andra i regeringen att det vore bättre om Medvedev blev kvar. Surkov ansåg det vara det bästa alternativet. Jag hade aldrig intrycket att Surkov ville ha experimentet med Putins återkomst. Han kände till systemets gränser. Han var den sista personen i Kreml som förstod vad Kreml kunde tåla och inte tåla. Och nu finns det inte kvar någon som kan känna det.

Putin kan inte längre vara någon garant. För tio år sedan kunde han säga: ”Jag garanterar dig din förmögenhet på vissa villkor”. Eller så kunde han säga till oligarkerna. ”ni kan göra det här men inte det eller det.” Skälet till att han inte kan göra det nu är att varje order måste köpas och betalas för – så att någon lyssnar på dig, så att din order utförs. En vertikal makt är ett ackrediterings-system: man måste bokstavligen betala för att få något gjort. På tio år har folks beredvillighet att älska Putin och gå med på allt han gör förändrats i grunden. Det finns inte längre. Tidigare kunde ingen riskera en konfrontation – en guvernör till exempel – eftersom han säkert skulle förlora. Men nu har det öppnat sig ett utrymme för andra åsikter. Alla har resurser. Putin kan fortsätta att dela ut pengar så att han blir älskad, men varje enskild beundrare måste få betalt. När jag säger betalning menar jag alla möjliga sorters ekonomiska bonusar. Vi har en fullständigt finansialiserad politik. Myndigheterna existerar bara inom gränsen för sina möjligheter att ge kredit. Och i den meningen

är vårt system helt idealiskt, det som krävs i en globaliserad värld. Putins makt ligger inte i att utfärda order – han kan inte beordra någonting. Den ligger i det faktum att han är den enda som kan gå till världsmarknaden i namn av Rysslands enorma naturtillgångar. Det är ett monopol. Ekonomiskt fungerar Putins konsensus fortfarande på ett underbart sätt.

Vilka begränsningar tror du att Putin kommer att verka under?

I alla andra avseenden är konsensus över. Alla vill ha en garant för sin förmögenhet, men Putin var bara garant så länge "Putins majoritet" existerade – den liberala eliten, oligarkerna, entreprenörer, byråkrater, äldre kvinnor – alla stödde de varje ord Putin sa. I denna situation kände de sig skyddade, säkra, så länge de inte bröt mot konsensus. I praktiken fungerar den vertikala makten nerifrån och upp. Om en person vill göra något så börjar han bedriva handel, och för att göra det vänder han sig till högsta myndigheten, Kreml, eller till dess företrädare – sedan kan han agera och det fungerar bra. Men nu har vi en situation där ingen kan garantera hans förmögenhet. Konsensus är över och på samma gång har ett helt skuggsystem av egendomar uppstått som offentligt inte har något med verkligheten att göra. Och det kan inte försvara sig själv. Hur kommer Putin att skydda det? Säga till folk att inte ta mutor? Inte en enda person i landet kommer att lyssna på honom. En del av förklaringen till varför Putin bestämde sig för att Medvedev inte skulle klara av Ryssland var just det faktum att Medvedev inte lyckades ta itu med detta.

Hur har han tacklat protesterna som bröt ut mot Kreml i slutet av 2011?

Hittills är det uppenbart att Putin inte har någon strategi, han har bara reagerat. Men intuitivt väntar han för tillfället på att protesterna ska blåsa över, som de i viss mån gjorde under juluppehållet. Hittills är det tomten som har givit vår demokrati rörelse det värsta slaget, inte Putin. Det viktigaste är att Putins konsensus har fallit sönder, men det finns kvar ett antal samhällsgrupper som inte ser något alternativ och de vill ha garantier. De tror i själva verket inte längre att Putin kan ge det. Men om inte han, vem då? Vår stat är ett unikt mellanting mellan ett försäkringsbolag och ett kasino. Alla har garantier för att de inte kommer att falla under en viss nivå, samtidigt som det pågår ett stort spel med deras pengar på världsmarknaden. Men folk vill inte bränna ner ett försäkringsbolag för då skulle deras försäkringar också gå upp i rök. Folk tittar på Dimitrij Bykov – en populär poet som uppträdde på scenen under protesterna – och tänker: "en underbar, fet, glad person, en poet, men vad kommer att hända med våra pengar?" Och det är inte bara *siloviki* som tänker så.

Vad tror du att resultatet kommer att bli?

Putin kommer att bli president vid valen i mars 2012, troligen efter den första omgången, men det finns inget verksamt system som han kan använda. Det måste skapas ett nytt parti. Putin kommer att bli tvungen att härska med hjälp av någon sorts koalition, trots att han avskyr det. Det är därför demonstranterna har bemötts ganska mjukt, och det är därför Putin inte har tagit avstånd från Medvedevs partireformer trots att han inte gillar dem. Men vi måste vänta och se om omständigheterna kräver att Putin bildar en koalition. Kommer han att kunna förlika sig med det – kan han bli president för en koalition? Om han inte kan det så kommer det att bli en mycket svår kris, och det snart. Kommer han att kunna bilda en regering, för det står helt klart att Medvedev som premiärminister inte kommer att kunna det ensam. Vem kommer att bilda regering? Putin kommer att behöva bli ordförande för den kommitté som ska krossa det system som han själv har skapat och utforma ett nytt. Kommer han att lyckas få ihop "likvideringskommittén"? Jag vet inte.